

DE RECHTER VOOR DE RECHTER

De rechter voor de rechter

Het voorrecht van rechtsmacht
nader toegelicht

Francis DESTERBECK

 INTERSENTIA

Antwerpen – Gent – Cambridge

De rechter voor de rechter. Het voorrecht van rechtsmacht
nader toegelicht
Francis Desterbeck

© 2022 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

ISBN 978-94-000-1514-2
D/2022/7849/95
NUR 824
Gedrukt in de Europese Unie

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Etienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV
Lay-out: Crius Group, Hulshout
Coverafbeelding: Adobe stock, Concourse, vintage engraving, Morphart

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Dit boek is eveneens digitaal beschikbaar op www.stradalex.com en www.jurisquare.be.

INHOUD

Inleiding	vii
Hoofdstuk 1.	
Definitie en kenmerken	1
Afdeling 1. Definitie en kenmerken	1
§ 1. Enkele bijzondere kenmerken	2
A. Het gelijkheidsbeginsel	2
B. De afwezigheid van dubbele aanleg	4
C. De uitoefening van de strafvordering door de procureur- generaal.	5
D. De burgerlijkepartijstelling	7
Afdeling 2. Internationale aspecten	9
§ 1. Frankrijk	9
§ 2. Nederland	10
Afdeling 3. Parlementairen en ministers	10
§ 1. Parlementairen	10
A. De leden van de federale Kamers en de Gemeenschaps- of Gewestparlementen	10
B. Leden van het Europees Parlement	12
§ 2. Ministers	12
Hoofdstuk 2.	
Toepasselijkheid	15
Afdeling 1. Toepasselijkheid <i>ratione personae</i>	15
§ 1. Beroepsmagistraten en hoge ambtenaren	16
§ 2. Plaatsvervangende magistraten	17
§ 3. Magistraten op rust	17
§ 4. Samenhang	18
Afdeling 2. Toepasselijkheid <i>ratione materiae</i>	19
Afdeling 3. Territoriale bevoegdheid	21
Afdeling 4. Bevoegdheid <i>ratione temporis</i>	22

Hoofdstuk 3.	
Het onderzoek en de behandeling ter terechtzitting	23
Afdeling 1. Wanbedrijven en gecorrectionaliseerde misdaden gepleegd	
binnen en buiten het ambt	25
§ 1. Algemene regeling	25
A. Opsporingsonderzoek	25
1. Aanvang van het onderzoek	25
2. Het onderzoek zelf.	28
3. Einde van het opsporingsonderzoek	29
4. Behandeling door het vonnisgerecht	29
5. Verkeersinbreuken en alcoholcontroles.	30
B. Gerechtelijk onderzoek	32
1. Algemeen	32
2. Aanvullende onderzoeken	35
3. Voorlopige hechtenis.	36
4. De verruimde minnelijke schikking	37
5. Einde van het gerechtelijk onderzoek.	38
a) Traditionele opvatting.	39
b) Tussenkost van het Grondwettelijk Hof	39
c) Huidige regeling.	40
C. Behandeling ten gronde.	41
§ 2. Magistraten bij het hof van beroep	42
A. Algemeen	42
B. De bevoegdheden van de procureurs-generaal	43
C. Tussenkost van het Grondwettelijk Hof	43
Afdeling 2. Niet-gecorrectionaliseerde misdaden	45
§ 1. Algemene regeling	45
§ 2. Magistraten bij het hof van beroep	45
A. Misdaden gepleegd buiten het ambt	46
B. Misdaden gepleegd in het ambt	46
1. Aanvang van het onderzoek	46
2. Verloop van het onderzoek	47
3. Regeling van de rechtspleging.	48
Besluit	51
<i>Bibliografie</i>	55
<i>Trefwoordenregister</i>	61

INLEIDING

In België waren er in 2018 2383 beroepsmagistraten en 1531 plaatsvervangers.

Magistraten van de rechterlijke orde en hun plaatsvervangers vormen de belangrijkste groep rechtsonderhorigen op wie het voorrecht van rechtsmacht toepasselijk is in geval van strafrechtelijke vervolging.

Zelfs wanneer men bij de cijfers hiervoor bijkomend rekening houdt met een aantal magistraten op rust op wie het voorrecht van rechtsmacht van toepassing is, blijft de toepassing van het voorrecht van rechtsmacht in de praktijk vrij beperkt.

Niettemin hebben de regels inzake voorrecht van rechtsmacht een groot belang. *“De begane overtreding is des te gewichtiger wanneer zij toerekenbaar is aan een rechtsdienaar”*.¹

Het voorrecht van rechtsmacht, zoals we dat nu kennen, dateert uit 1808. Het is het resultaat van napoleontische wetgeving en is thans vervat in de artikelen 479 tot 503*bis* van het Wetboek van Strafvordering.

Die bepalingen zijn ten gronde weinig gewijzigd in de loop der jaren. Recente evoluties in het strafprocesrecht, zoals de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek (de zgn. ‘Wet-Franchimont’), die ook voor verdachten en in verdenking gestelden bepaalde rechten heeft ingevoerd, is aan de regeling inzake voorrecht van rechtsmacht voorbijgegaan.

Het Grondwettelijk Hof moest reeds herhaaldelijk tussenkomen om de beginselen van het systeem te stroomlijnen. Zo moest de rechtspraak als gevolg van tussenkomsten van het Grondwettelijk Hof de functie van het onderzoeksgerecht bij de regeling van de rechtspleging organiseren, zoals in het gemeen recht bestaat.

Dit neemt overigens niet weg dat het Arbitragehof, thans Grondwettelijk Hof, de principes van het voorrecht van rechtsmacht herhaaldelijk aan het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel heeft getoetst en ter zake nooit een onverenigbaarheid heeft weerhouden.

In een eerste hoofdstuk van dit boek wordt ingegaan op de definitie en de kenmerken van het voorrecht van rechtsmacht. We maken van de gelegenheid gebruik om een blik te werpen op de manier waarop het voorrecht van rechtsmacht geëvolueerd is in Nederland en Frankrijk. Deze twee landen kenden aan-

¹ J. DE CODT, *De vervolging van magistraten*, in *Statuur en deontologie van de magistraat*, 2e ed., die Keure, 2020, 291.

vankelijk dezelfde juridische basis als die van ons, maar anders dan bij ons, werd het voorrecht van rechtsmacht er grondig hervormd.

We gaan ook kort in op twee stelsels die enige verwantschap vertonen met ons voorrecht van rechtsmacht, namelijk het stelsel dat toepasselijk is op parlementairen en het vervolgingsstelsel van ministers. Deze mogen uiteraard niet met het voorrecht van rechtsmacht worden verward, maar ze vertonen er wel enige gelijkenis mee. Zo werden de twee bijzondere wetten die de strafrechtelijke vervolging van ministers regelen, geënt op het stelsel van voorrecht van rechtsmacht.

In een tweede hoofdstuk gaan we nader in op de toepasselijkheid van het systeem, onder meer op de mededaders en medeplichtigen van de houders van het voorrecht, en bespreken we de toepasselijkheid van het stelsel naar tijd en plaats.

In een laatste hoofdstuk gaan we nader in op de procedure, die verschilt naargelang het gaat om wanbedrijven en gecorrectionaliseerde misdaden dan wel om niet-gecorrectionaliseerde misdaden. Wat de niet-gecorrectionaliseerde misdaden betreft, verschillen de toepasselijke regels daarenboven naargelang het gaat om misdrijven begaan binnen het ambt of om misdrijven begaan buiten het ambt. Ten slotte moeten we ook een onderscheid maken tussen magistraten van het hof van beroep en anderen. Op magistraten van het hof van beroep is telkens een aanvullende procedure van toepassing.

Inzake het voorrecht van rechtsmacht werd door het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep een omzendbrief opgemaakt, die in februari 2022 werd herwerkt en vrij raadpleegbaar is.²

Het voorrecht van rechtsmacht maakt het voorwerp uit van een aantal omvatende studies, die in de bibliografie werden opgenomen. Daarnaast komt het zijdelings ter sprake in een aantal meer algemene werken, waarvan we de voor naamste ook weergeven.

² Omzendbrief van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep nr. 3/2012, www.om-mp.be/nl/meer-weten/omzendbrieven (hierna: Omzendbrief 3/2012).